COPILUL CU SINDROM DOWN INCLUS ÎN ŞCOALA DE MASĂ

prof. înv. primar Andreea Monica Abrudan
Lic. Teoretic „Nicolae Bălcescu", Cluj-Napoca

Abordarea diferenţiată aduce în discuţie adaptarea învăţământului la particularităţile copilului cu sindrom Down, ceea ce presupune o foarte bună cunoaştere a copilului privitor la temperamentul, priceperile şi deprinderile, interesele, potenţialul intelectual, trăsăturile de personalitate, a profilului său de învăţare.

Diferenţierea învăţării înseamnă adaptarea activităţii de învăţare (sub raportul conţinutului, al formelor de organizare şi al metodologiei didactice) la particularităţile copilului cu sindrom Down. Nu trebuie să i se predea copilului altceva decît ceea ce este potrivit cu capacităţile sale şi cu cunoştinţele pe care deja le posedă. Pornind de la respectarea particularităţilor de vârstă şi individuale, activitatea diferenţiată asigură stimularea dezvoltării lui până la nivelul maxim al disponibilităţilor de care dispune, ţinând seama de interese şi aptitudini.

În activitatea diferenţiată cu copilul cu sindrom Down se va evita suprasolicitarea faţă de potenţialul psihic real. Conţinutul învăţământului este comun - diferenţiate sunt doar modalităţile şi formele de predare-învăţare. În timpul activităţii diferenţiate se vor folosi în permanenţă metode şi procedee care antrenează în cel mai înalt grad capacităţile intelectuale ale copilului, trezesc şi menţin interesul faţă de obiectele şi fenomenele studiate, stimulează atitudinea creatoare, solicită un efort acţional propriu, asigura o învăţare activă şi formativă. Diferenţierea activităţii cu copilul cu sindrom Down presupune îmbinarea şi alternarea echilibrată a activităţii frontale cu activitatea individuală şi pe grupe mici de copii.

Pentru alegerea celor mai eficiente strategii de diferenţiere şi individualizare a activităţii cu copilul cu sindrom Down integrat în şcoala de masă, cadrul didactic de la clasă şi profesorul de sprijin trebuie să cunoască foarte bine profilul de învăţare al copilului, în special factorii care facilitează / îngreunează procesul de învăţare. (Kumin Libby, 2008)

Copiii cu sindrom Down, în general, receptează mesajul mai bine pe cale vizuală, datorită memoriei vizuale bune. Totuşi, unii prezintă **deficienţe de vedere**, necesitând purtarea ochelarilor. Deoarece ei nu observă cu uşurinţă detaliile, contrastul şi culoarea joacă un rol important în prezentarea materialului de învăţare.

Strategii utilizate pentru compensarea deficienţelor de vedere:

- plasarea copilului cu sindrom Down în prima bancă;
- oferirea de materiale cu caractere mărite;
- materialele să fie clare, concise, cu puţine detalii;
- marcarea cu culoare a spaţiului destinat scrisului.

Mulţi copii cu sindrom Down se confruntă cu **deficienţe auditive**, ceea ce le afectează dezvoltarea vorbirii şi a limbajului. Unii dintre ei au o capacitate slabă de discriminare auditivă, de unde rezultă dificultăţi în recunoaşterea şi diferenţierea sunetelor.

Strategii utilizate pentru compensarea deficienţelor auditive:

- contactul vizual în timpul dialogului;
- vorbirea să fie însoţită de gesturi, expresii faciale;
- expunerea să fie însoţită de imagini, materiale concrete;
- cuvintele de vocabular să fie notate în caiet.

Majoritatea copiilor cu sindrom Down se confruntă cu o **hipotonie musculară**, ceea ce îi determină să execute mişcările necesare scrisului mai lent şi mai târziu decât copiii de aceeaşi vârstă cronologică. Aceasta se datorează capacităţii slabe de coordonare oculo-motorie şi de orientare spaţială, precum şi întârzierilor în sfera neuro-motorie.

Strategii utilizate pentru dezvoltarea motricităţii fine:

- realizarea de exerciţii de motricitate fină (trasare, desenare, sortare, rupere, decupare);
- realizarea de exerciţii de coordonare oculo-motorie (unire de puncte, labirint, construcţii);
- evidenţierea spaţiului pentru scris cu culori contrastante;
- exersarea semnelor grafice şi a literelor / cifrelor prin metode variate.

Întârzierea în dezvoltarea vorbirii şi a limbajului se datorează combinării mai multor factori fiziologici şi cognitivi. Limbajul receptiv este mai bine dezvoltat decât cel expresiv, de aceea capacităţile cognitive ale copilului cu sindrom Down sunt, uneori, subestimate. În vorbire, dificultăţile se datorează cavităţii bucale mai mici şi hipotoniei limbii. Astfel, cu cât propoziţia este mai lungă, cu atât au mai multe dificultăţi de pronunţie şi sunt mai greu înţeleşi. Vocabularul este sărac, regulile gramaticale sunt învăţate cu mare dificultate, vorbirea este telegrafică.

Strategii utilizate pentru facilitarea comunicării:

- acordarea de timp suplimentar pentru procesarea întrebărilor;
- folosirea de cuvinte familiare, în propoziţii scurte;
- repetarea sarcinii de către copil;
- folosirea de semne, imagini, simboluri;
- învăţarea gramaticii prin intermediul jocurilor.

Mulţi copii cu sindrom Down au o **memorie de lucru slab dezvoltată**, afectând astfel capacitatea lor de a stoca şi prelucra cuvintele auzite. Astfel, urmarea instrucţiunilor şi învăţarea pe cale auditivă sunt îngreunate. Aceste situaţii apar la orele de comunicare, atunci când se dau instrucţiuni verbale sau la orele de matematică, în efectuarea calculelor mintale.

Strategii utilizate pentru îmbunătăţirea memorării:

- jocuri de memorie;
- scrierea unor cuvinte-cheie în timpul expunerii;
- asocierea cuvintelor cu imagini;
- împărţirea sarcinilor în secvenţe mici.

Rezistenţa la efort susţinut a copilului cu sindrom Down este slabă, datorită unei **slabe capacităţi de concentrare a atenţiei**. Ei sunt uşor distraşi de stimuli şi, de aceea, sunt mai eficiente activităţile individuale sau în grup mic.

Strategii utilizate pentru stimularea atenţiei:

- oferirea de pauze scurte în timpul activităţii;
- oferirea de suport suplimentar în timpul rezolvării cerinţelor;
- existenţa unei cutii cu cărţi / jocuri preferate de copil, pe care sxă le utilizeze atunci când ceilalţi încă lucrează, sau în pauzele mici pe parcursul activităţii.

Întârzierile în dezvoltarea limbajului, determină **dificultăţi în sfera gândirii** şi a rezolvării de probleme.

Strategii utilizate pentru facilitarea învăţării conceptelor / rezolvării de probleme:

- oferirea cât mai multor situaţii de învăţare concretă;
- folosirea unor metode variate în învăţarea noilor concepte;
- reactualizarea permanentă a celor deja însuşite;

- încurajarea rezolvării de probleme în situaţii cât mai variate şi mai reale.

Unul din principalele obiective ale procesului de incluziune şcolară a copilului cu sindrom Down îl constituie **incluziunea socială**. Copilul cu sindrom Down este dornic să urmeze modelul colegilor, iar şcoala de masă este benefică în acest sens, deoarece el se confruntă cu o întârziere în dezvoltarea emoţională şi socială, iar interacţiunea permanentă cu copiii de aceeaşi vârstă cronologică îi ajută să-şi însuşească mai uşor regulile şi normele de comportament adecvate vârstei. Totuşi, învăţarea nu se va produce de la sine, în mod automat, accidental. Regulile trebuie învăţate, repetate, exersate, până se automatizează. Copilul cu sindrom Down necesită sprijin suplimentar şi asistenţă şi în timpul pauzelor, pentru a fi învăţat cum să interacţioneze cu ceilalţi colegi.

La intrarea în şcoala de masă, copilul cu sindrom Down se confruntă cu mai multe dificultăţi şi situaţii necunoscute. Copilul cu sindrom Down trebuie să înveţe rutine, să răspundă la instrucţiuni verbale, să-şi aştepte rândul, să stea în bancă în timpul activităţii, să cunoască regulile clasei, să-şi însuşească deprinderi de muncă independentă şi autonomie personală, să lege prietenii, să coopereze, să înţeleagă emoţiile celorlalţi.

Strategii utilizate pentru facilitarea incluziunii sociale:

- încurajarea muncii în echipă / în pereche cu un coleg;
- grupele să fie mixte şi să varieze, pentru a avea modele diferite de comportament;
- înlocuirea (când e posibil) a însoţitorului cu un coleg de aceeaşi vârstă cronologică;
- încurajarea participării la jocuri de echipă;
- încurajarea copilului cu sindrom Down să devină independent şi responsabil (prin acordarea de sarcini simple);
- dezvoltarea stimei de sine şi a încrederii în forţele proprii.

Nu există probleme de comportament caracteristice copilului cu sindrom Down. Faptul că ei se confruntă cu întârzieri în sfera limbajului şi a proceselor cognitive îi face să fie mai vulnerabili şi să aibă dificultăţi în înţelegerea regulilor ce trebuie respectate, precum şi a consecinţelor pozitive / negative aferente acestora.

Un aspect particular întâlnit la copilul cu sindrom Down îl constituie utilizarea strategiei de evitare, fuga de efort (se ascunde sub bancă, refuză să urmeze anumite instrucţiuni). Mulţi copii cu sindrom Down au tendinţa de a avea un comportament disruptiv, pentru a evita sarcinile grele sau pentru a cere atenţie. Este foarte importantă realizarea unei diferenţe între comportamentul imatur, copilăros şi comportamentul negativ, intenţionat. Problemele de comportament pot apărea ca urmare a creşterii dificultăţii cerinţelor, de aceea este importantă adaptarea curriculum-ului la nivelul de înţelegere şi asimilare al copilului.

Cadrul didactic de la clasă trebuie să se asigure că regulile au fost înţelese şi asimilate corect, oferindu-i copilului cu sindrom Down suport vizual şi simboluri pentru fiecare dintre reguli.Totodată, trebuie făcută diferenţa între “nu pot” şi “nu vreau”, analizând cu atenţie cauza apariţiei comportamentului negativ. Aprecierea şi recompensarea imediată a comportamentului pozitiv şi a îndeplinirii sarcinilor, printr-un sistem de recompense stabilit şi respectat, atât la şcoală, cât şi acasă, este o strategie foarte eficientă în managementul comportamentului copilului cu sindrom Down integrat în şcoala de masă.

Bibliografie:

Bird G., Alton S., Mackinnon C., „Accessing the curriculum - Strategies for differentiation for pupils with Down syndrome", 2000

Buckley SJ., „Speech, language and communication for individuals with Down syndrome — An overview. Down Syndrome Issues and Information", 2000

Kumin L. „Early communication skills for children with Down syndrome: A guide for parents and professionals", Bethesda, MD: Woodbine House, 2003

Kumin Libby, "Helping Children with Down Syndrome Communicate Better: Speech and Language Skills for Ages 6-14 (Topics in Down Syndrome)", 2008